

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. General PART-I Examinations, 2017

SANSKRIT-GENERAL

PAPER-SANG-I

Time Allotted: 3 Hours

Full Marks: 100

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates should answer in their own words and adhere to the word limit as practicable.*

Unit-I

Marks – 10

1. (a) Define and illustrate any **three** from the following metres: 2×3 = 6
निम्नलिखित ये-कोनो **तिन** छन्देर लक्षणसह उदाहरण दाओः
भुजङ्गप्रयात, रुचिरा, उपेन्द्रवज्रा, मालिनी, स्रग्धरा।
- (b) Scan and define any **two** from the following metres: 2×2 = 4
निम्नलिखित ये-कोनो **दुटि** गणविभाग पूर्वक छन्द निर्णय करोः
- (i) प्रणमामि शिवं शिवकल्पतरुम्।
(ii) नवपलाशपलाशवनं पुरः।
(iii) मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकाया।
(iv) कश्चित् कान्ता विरहगुरुणा स्वाधिकारप्रमत्तः।

Unit-II

Marks – 10

2. (a) Decline any *five* from the following:

1×5 = 5

নিম্নলিখিত যে-কোনো পাঁচটি শব্দরূপ নির্ণয় করো:

- (i) साधु in चतुर्थी एकवचन।
- (ii) युष्मद् in तृतीया एकवचन।
- (iii) तद् in (क्लीबलिङ्ग) चतुर्थी बहुवचन।
- (iv) भूपति in षष्ठी एकवचन।
- (v) नर in सप्तमी बहुवचन।
- (vi) लता in सप्तमी बहुवचन।
- (vii) पितृ in षष्ठी एकवचन।
- (viii) वारि in द्वितीया द्विवचन।

(b) Conjugate any *five* from the following:

1×5 = 5

নিম্নলিখিত যে-কোনো পাঁচটি ধাতুরূপ লেখো:

- (i) √अस् in लृट् 1st person plural.
- (ii) √गम् in लोट् 2nd person singular.
- (iii) √कृ in लट् 3rd person plural.
- (iv) √सेव् in लङ् 1st person plural.
- (v) √हन् in लट् 3rd person plural.
- (vi) √दृश् in विधिलिङ् 1st person singular.
- (vii) √मृ in लृट् 2nd person dual.
- (viii) √पठ् in विधिलिङ् 3rd person plural.

Unit-III

Marks – 40

3. (a) Narrate the episode of Brahmācārīn as you find in the first act of 'Svapnavāsavadattam' and discuss its dramatic significance. 12

‘স্বপ্নবাসবদত্তম্’ নাটকে প্রথম অঙ্ক অনুসারে ব্রহ্মচারীবৃত্তান্ত বর্ণনা করো এবং তার নাটকীয় তাৎপর্য আলোচনা করো।

OR/অথবা

Explain the significance of the title of the drama 'Svapnavāsavadattam'.

‘স্বপ্নবাসবদত্তম্’ নাটকের নামকরণের তাৎপর্য ব্যাখ্যা করো।

OR/অথবা

Analyse the special traits of the character of Udayana.

উদয়নের চরিত্রের বৈশিষ্ট্য বিশ্লেষণ করো।

- (b) Translate into Bengali or English any *one* from the following: 6

নিম্নলিখিত যে-কোনো *একটি* শ্লোক বাংলায় অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করোঃ

(i) तीर्थादकानि समिधः कुसुमानि दर्भान्

स्वैरं वनादुपनयन्तु तपोधनानि।

धर्मप्रिया नृपसुता न हि धर्मपीडा-

मिच्छेत् तपस्विषु कुलव्रतमेतदस्याः ॥

(ii) नैवेदानीं तादृशाश्चक्रवाका

नैवाप्यन्ये स्त्रीविशेषैर्वियुक्ताः।

धन्या सा स्त्री यां तथा वेत्ति भर्ता

भर्तृस्नेहात् या हि दग्धाप्यदग्धा ॥

OR/অথবা

Write short notes on any *two* from the following: 3×2 = 6

নিম্নলিখিতগুলির মধ্যে যে-কোনো *দুটির* সংক্ষিপ্ত টীকা লেখোঃ

বসন্তক, সমুদ্রগৃহ, লাবাণক, দর্শক।

(c) Explain with reference to the context any **one** from the following Sloka: 7

নিম্নলিখিত যে-কোনো **একটি** শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করোঃ

(i) পূর্ব ত্বযাপ্যভিমতং গতমেবমাঙ্গী-
চ্চলাঘ্যং গমিষ্যসি পুনর্বিজয়েন ভর্তুঃ।
কালক্রমেণ জগতঃ পরিবর্তমানা
চক্রার-পঙ্কতিরিব গচ্ছতি ভাগ্যপঙ্কতিঃ॥

(ii) মিথ্যোন্মাদৈশ্চ যুদ্ধৈশ্চ শাস্ত্রদৃষ্টৈশ্চ মন্ত্রিতৈঃ।
ভবদ্যত্নৈঃ খলু বয়ং মজ্জমানাঃ সমুদ্ভূতাঃ॥

4. (a) Who is Śukanāsa? Write in your own words the advice delivered by him. 10

শুকনাস কে? শুকনাসের উপদেশ নিজের ভাষায় বর্ণনা করো।

OR/অথবা

Analyse the merits and demerits of Bāṇabhaṭṭa's style.

বাণভট্টের রচনশৈলীর গুণ ও দোষসমূহের বিশ্লেষণ করো।

(b) Translate into Bengali or English any **one** from the following: 5

নিম্নলিখিত যে-কোনো **একটি** অনুচ্ছেদের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করোঃ

(i) দর্শনপ্রদানমপ্যনুগ্রহং গণয়ন্তি, দৃষ্টিপাতমুপকারপক্ষে স্থাপয়ন্তি, সংভাষণমপি
সংবিভাগমধ্যে কুর্বন্তি, আজ্ঞামপি বরপ্রদানং মন্যন্তে, স্পর্শমপি পাবনমাকলয়ন্তি।

(ii) দ্ব্যুতং বিনোদ ইতি, পরদারাভিগমনং বৈদগ্ধ্যমিতি, মৃগয়া শ্রম ইতি,
পানং বিলাস ইতি, প্রমত্ততা শৌর্যমিতি, স্বদারপরিত্যাগঃ অব্যসনিত্যেতি,
গুরুবচনাবধীরণমপরপ্রণেয়ত্বমিতি।

Unit-IV

Marks – 15

5. (a) Account for the case-endings in any *six* from the following underlined $1 \times 6 = 6$
words:

নিম্নরেখাঙ্কিত যে-কোনো ছয়টি পদের কারক-বিভক্তি নির্ণয় করো:

(i) छात्रः मासं व्याकरणम् अधीते ।

(ii) मोदकाः शिशावे रोचते ।

(iii) विद्वान् सर्वेषां पूजितः ।

(iv) हर्षेण नृत्यति वाला ।

(v) जनः चौरात् विभेति ।

(vi) सूर्ये उदिते पद्मं प्रकाशते ।

(vii) शिशुः शय्याम् अधিশेते ।

(viii) छात्रेण सह आगच्छति शिक्षकः ।

(ix) साधकः मुक्तये हरिं भजति ।

(x) जपम् अनु प्रावर्षत् ।

- (b) Illustrate the uses of any *two* from the following: $2 \times 2 = 4$

নিম্নলিখিত যে-কোনো দুটি প্রয়োগের উদাহরণ দাও:

(i) क्रियाविशेषणे द्वितीया ।

(ii) नमः—शब्दयोगे चतुर्थी ।

(iii) येनाङ्गविकारः ।

(iv) अवच्छेदे सप्तमी ।

- (c) Join in Sandhi any *two* from the following: $1 \times 2 = 2$

নিম্নলিখিত যে-কোনো দুটির সন্ধি করো:

(i) वाक् + ईशः, (ii) पुनः + अपि, (iii) रबौ + उदिते, (iv) पतत् + अञ्जलिः ।

(d) Disjoin in Sandhi any *three* from the following:

1×3 = 3

নিম্নলিখিত যে-কোনো তিনটি সন্ধি বিচ্ছেদ করো:

(i) শায়নম্

(ii) হসন্নাগত:

(iii) সৌঃপি

(iv) নীরোগ:

(v) যद्यপি

(vi) মনীষা।

Unit-V

Marks – 25

6. Translate the following passage into Sanskrit:

10

নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদটি সংস্কৃতে অনুবাদ করো:

Iswarchandra Vidyasagar was born in a poor Brahmin family in the village of Birsinha in the district of Midnapore. His father brought him to Calcutta to give him education.

ঈশ্বরচন্দ্র বিদ্যাসাগর মেদিনীপুর জেলার বীরসিংহ গ্রামে এক দরিদ্র ব্রাহ্মণ পরিবারে জন্মগ্রহণ করেন। তাঁর পিতা শিক্ষাদানের জন্য তাঁকে কলকাতায় নিয়ে আসেন।

OR/অথবা

King Uttamapada had two wives – Suniti and Suruci. Suruci was younger. Suniti's son was Dhruva. One day Dhruva came to his father but the king ignored him.

রাজা উত্তমপাদের সুনীতি ও সুরুচি নামে দুই পত্নী ছিল। সুরুচি ছিল কনিষ্ঠ। সুনীতির পুত্র ধ্রুব। একদিন ধ্রুব তার পিতার কাছে এল কিন্তু রাজা তাকে উপেক্ষা করলেন।

7. Read the following passage and answer the questions given below in Sanskrit.

निम्नलिखित अनुच्छेदটি পড়ে এবং প্রদত্ত প্রশ্নগুলির উত্তর সংস্কৃতে দাওঃ

एकदा काचित् दरिद्रा रमणी बुद्धस्य समीपमागत्य मृतपुत्रस्य पुनर्जीवनाय तस्मात् किञ्चिद् भेषजं प्रार्थयामास । स तामुक्तवान् स तस्याः पुत्रं जीवितं करिष्यति, यदि सा तादृशात् गृहात् मुष्टिपरिमितं सर्षपमानयेद्, यस्मिन् गृहे कदापि कस्यापि च मृत्युर्नाभवत् इति । शोकार्ता जननी द्वारात् द्वारान्तरं गच्छन्ती अपि तादृशं गृहं न प्राप्तवती । विषण्णहृदया सा प्रत्यावृत्ता । तदा बुद्धः तां शोकत्यागाय उपदिदेश, यतो मृत्युः सर्वेषां ध्रुव एव ।

- (i) कीदृशी रमणी कस्य समीपमागच्छत् ? 2
- (ii) स तस्मात् किमर्थं किं याचते स्म ? 4
- (iii) बुद्धः किमुक्तवान् ? 4
- (iv) शोकार्ता जननी किं कृतवती ? 3
- (v) बुद्धः तां किमुपदिष्टवान् ? 2